

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף כ

(בעמוד הקודם)

ת"ר מצא שובר: מצא 'שובר' = שטר שהאשה כותבת לבעלה כשהיא מקבלת את כתובתה בעודה נשואה. אם האשה מודה שהיא נתנה את השובר לבעלה יחזיר אותו לבעל, אבל אם היא לא מודה לא יחזיר לאף אחד מהם.

הגמרא מקשה: מדוע כשהיא מודה יחזיר לבעל? והרי יש לחשוש שמא היא כתבה את השובר בניסן כדי לקבל את הכתובה בניסן, אבל בסופו של דבר היא קבלה את הכתובה רק בתשרי, ואז היא נתנה את השובר לבעלה. אלא שבינתיים בין ניסן לתשרי (כגון בחודש סיון) היא מכרה את הכתובה שלה. והמכירה היא במחיר מוזל כי על הצד שהיא תמות לפני בעלה ובעלה יירש אותה הקונה יפסיד את הכסף, ועל הצד שבעלה ימות לפניו יקבל הקונה את הכתובה. ומדובר שהבעל ייחד קרקע לכתובתה.

ואם כן, אם נחזיר את השובר לבעל, הוא יוציא את השובר ויראה לקונה שהתאריך הכתוב בו הוא ניסן, וממילא הוא קודם לקונה שקנה את הכתובה בסיון, ואז הבעל יחזיק בקרקע המיוחדת לכתובה (כי הוא כבר פרע את הכתובה והקרקע שייכת לו).

אמר רבא: מכך שלא חוששים לזה, שמע מינה שגם אם יקרה כזה מקרה, הבעל זוכה בשובר והקונה באמת אמור להפסיד. וכמו שאמר שמואל - מלווה המוכר שטר חוב לחברו (כלומר הוא מוכר שטר הלוואה והקונה יקבל את הכסף שהלווה חייב למלווה) ולאחר מכן חזר המלווה ומחל על החוב ללווה, החוב נמחל והקונה הפסיד. ואפילו היורש של המלווה יוכל למחול על החוב ללווה.

ממילא האשה שמכרה את כתובתה יכולה לאחר מכן למחול לבעלה על החוב של הכתובה שהוא חייב לה. ולכן אין חשש להחזיר את השובר לבעל בהסכמת האשה, כי ההסכמה שלה היא בעצם מחילה על הכתובה. והבעל עושה כדין כשהוא לוקח את הקרקע המיוחדת לכתובה.

אביי אמר: אין ראייה לדברי שמואל שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזרו ומחלו מחול. כי כאן מדובר במקרה שהאשה מגיעה עם הכתובה בידיה וטוענת שהשובר שייך לבעל, ולכן אין חשש שהיא מכרה את הכתובה כי אז היתה הכתובה עוברת לידי הקונה.

ורבא אמר: אבל רבא עונה לאביי - עדיין יש ראייה לדברי שמואל. כי עדיין יש לחשוש שמא הבעל כתב לה שתי כתובות, וכשהיא מכרה את כתובתה היא מסרה אחת לקונה, ואת השניה היא מחזיקה בידיה.

ואביי אמר: אבל אביי עונה לרבא - עדיין אין ראייה לשמואל. ויש שתי תשובות בדבר. דבר ראשון לא חוששים לשתי כתובות. ועוד גם אם נחשוש לשתי כתובות (והיא מכרה את כתובתה בסיון ולאחר מכן מסרה לבעלה את השובר שכתוב בו ניסן), בכל אופן הבעל יכול לגבות באמת מניסן. בגלל שאביי סובר שהעדים החתומים בשטר מזכים את השעבוד מזמן החתימה, ואפילו אם השטר נמסר לאחר מכן. ממילא גם כאן מכירת הכתובה שנעשתה לאחר כתיבת השובר לא חלה כלל, כי העדים שחתמו על השובר כבר זיכו את הבעל לגבות את הקרקע המיוחדת לכתובה.

משנה: איגרות שום - לווה שלא שילם את חובו למלוה, בית דין שמיין קרקע מנכסיו בעד החוב וכותבים שטר שהקרקע הזו ניתנה למלוה על ידי בית דין. **איגרות מזון** - שטר שהבעל כותב לאשתו שהוא מתחייב לפרנס את הבת שלה. **שטרי חליצה** - יבמה שחלצה ליבם. **ומיאונין** - קטנה יתומה שחיתנו אותה אחיה ואימה יכולה למאן בבעלה בגיל 12 ולצאת בלא גט, וכשהיא ממאנת כותבים לה שטר שהיא מותרת לשוק. **שטרי בירוין** - יבואר בגמרא. **וכל מעשה ב"ד** - שטר חלטאתא (הוא שטר הדומה ל'איגרות שום' הנ"ל אלא ששם הדבר נעשה בפני הלווה וכאן שלא בפניו. תוי"ט), או 'שטר אדרכתא' (שטר שהמלוה יכול לחפש את הנכסים של הלווה ולגבות אותם בחובו). המוצא אחד מהשטרות הללו יחזיר אותם למי שהשטר נכתב עבורו. ואין לחשוש שמא השטר נכתב ולא נמסר, בגלל שבית דין הם הכותבים את השטרות הללו. וכן אין חשש לפרעון, כי בשטרות הללו לא שייך פרעון. [ולגבי שטר חלטאתא ואדרכתא עיין לעיל דף טז:].

מצא בחפיסה: מצא שטר בתוך 'חפיסה' או 'דלוסקמא' שהם סוגי כלים, או שמצא כמה שטרות ב'תכריך' או ב'אגודה' (ויתבאר בגמרא). יש כאן 'סימן' ולכן יחזיר אותם למי שיתן את הסימן.

רשב"ג אומר: מצא שלושה שטרות שבכולם הלווה הוא אותו בן אדם והמלווים הם שלושה בני אדם שונים, יחזיר את השטר ללווה כי בהכרח שהשטרות נפלו ממנו, אחרת איך בדיוק התחברו שלושת השטרות משלושת המלוים ביחד? ואם כתוב בהם להיפך, מלווה אחד ושלושה לוויים שונים, יחזיר למלווה כי בהכרח שהשטרות נפלו ממנו.

מצא שטר בין שטרותיו: מצא שטר בין השטרות שלו שנמסר לו לשמירה. והוא לא יודע האם הלווה מסר לו אותו, או שהמלווה מסר לו אותו, או ששניהם מסרו לו אותו כי הלווה פרע קצת מהחוב והם רצו לשמור על השטר עד שהוא ישלם את כל החוב.

אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שנסמפונות: מלווה שמצא בין שטרותיו 'שובר' על אחד מהשטרות חוב שבידו. כלומר יש לו שטר חוב שפלוני לווה ממנו כסף, ובנוסף הוא מוצא 'שובר' שהוא כתב ללווה הנ"ל שהחוב שולם, והוא לא זוכר האם הוא באמת קיבל את הכסף או לא.

לכאורה היה מקום לומר, מדוע השובר נמצא אצלו ולא אצל הלווה? אלא בהכרח שהלווה עדיין לא פרע את החוב, אחרת השטר היה עובר אליו. ועל כך אומרת המשנה שהשטר כן בחזקת פרוע, ואנו אומרים שהלווה שילם את הכסף ואמר למלווה 'אני סומך עליך שתביא לי מחר את השובר' ולאחר מכן הוא שכח ונשאר השובר בידי המלווה.

גמרא: שאלה: מאי שטרי ברורין? תשובה: הכא תרגמו: בארץ בכל ביארו 'שטרי טענתא' שבהם כותבים סופרי בית הדין את הטענות של כל אחד מבעלי הדין. ורבי ירמיה בארץ ישראל ביאר שטר שכתוב בו איזה דיין בוחר לו כל אחד מבעלי הדין (כדי שאחר כך לא יוכלו לחזור בהם בעלי הדין).

*

ההוא גיטא דאשתכח: מעשה בגט שנמצא בבית דינו של רב הונא. הגט הזה הובא בכדי 'לקיים' את חתימותיו, אך הוא נפל מידי השליח המביאו ונמצא בבית דין. ובא אדם אחד וטען שהוא היה השליח של הבעל להביא את הגט הזה לאשתו והגט נפל ממנו. בגט הזה היה כתוב שיוסף בן שמעון מגרש את שרה בת רבקה 'בעיר 'שירי' שעל יד נהר 'רכיס'". אמר רב הונא אפילו שאנו יודעים שבעיר שירי

יש רק זוג אחד בשמות הללו, אין להחזיר את הגט לשליח, כי עדיין יש לחשוש שיש עיר נוספת בשם 'שירי' ושם יש זוג באותן שמות וגם הם שלחו לכאן גט והגט נפל מהשליח שלהם.

ואמר ליה רב חסדא לרבה: צא ותעיין בסוגיא כי בערב ישאל אותך רב הונא על כך. יצא רבה חיפש ומצא את דברי משנתנו 'וכל מעשה ב"ד הרי זה יחזיר' כל שטר חוב שקויים בבית דין (כפי שביארנו במשנה מדובר בשטר חלטאתא ואדרכתא) יש להחזירו למלוה, ואין לחשוש שמא הלווה כתבו ונמלך שלא ליתנו.

מדברי המשנה מוכח שלא חוששים שמא יש לווה ומלווה נוספים באותן שמות. ואם כן גם כאן מכיון שהגט קויים בבית דין יש להחזירו לשליח ואין לחשוש שמא יש זוג נוסף באותן שמות.

א"ל רב עמרם לרבה: איך אדוני מביא ראייה מדיני 'איסור' (= דיני גיטין) לדיני ממונות? **א"ל (רבה):** 'תרדא' (= שוטה) במשנה כתובה שמצא שטרי חליצה ומיאונים יחזיר, ולא חוששים לשני זוגות באותו שם!

פקע ארזא: ואז נשבר העמוד שעליו נשען בית המדרש. רב עמרם אמר 'בגללי הוא נשבר' דהיינו בגלל שקראת לי בשם גנאי, ורבה אמר 'בגללי הוא נשבר' דהיינו בגלל שביישת אותי שהקשית על דברי בבית המדרש. (המהרש"א מבאר שכל אחד מהם הצטער שבגללו קרה הדבר שבית המדרש נשבר).

*

חמת קטנה: העשויה מעור שנותנים בתוכה יין. **טליקא דסבי:** תיק קטן של זקנים שהם מניחים בתוכו את החפצים שלהם כדי שלא יצטרכו לחפש אותם.

*

ת"ר כמה הוא תכריך של שטרות: 'תכריך' הוא שלשה שטרות כרוכין ומגולגלים ביחד. המוצא אומר 'מצאתי שטרות', והמאבד נותן את הסימן 'שלוש שטרות כרוכים ביחד' (כי אין דרך לכרוך שטרות ביחד אלא רק לקשור). ואילו 'אגודה' היא שלושה שטרות קשורים ביחד, והסימן שנותן המאבד הוא צורת הקשר (כי לכל אדם יש קשר שונה).

שמעת מינה קשר סימן: אם כן יש להוכיח מכאן שקשר יכול להיות סימן.

דחייה: **הא תני רבי חייא**: הרי רבי חייא שנה בכרייתא שלו ש'אגודה' זה שלושה שטרות כרוכים זה בזה. ואם כן הכריכה היא הסימן ולא הקשירה. קושיא: **אי הכי**: אלא שאם כן מה ההבדל בין אגודה לתכריך? תשובה: **תכריך כל חד**: ב'תכריך' השטרות מגולגלים כמו 'מגילה' דהיינו הוא גולל שטר אחד מהסוף להתחלה, ובראש של השטר הראשון הוא מניח את השטר השני וממשיך לגלול, וכן הוא ממשיך עם השטר השלישי. ואילו ב'אגודה' הוא מניח את שלושת השטרות זה על זה וגולל את כולם יחד.

שאלה: **מאי מכריז? מנין?**: והמוצא את השטרות הכרוכים מה הוא מכריז שהוא מצא? אם הוא מכריז שהוא מצא 'שלושה שטרות' והמאבד נותן את הסימן שהם 'כרוכים', אם כן מדוע מדברת המשנה דוקא בשלוש שטרות? הרי אפילו בשתי שטרות יכריז המוצא 'מצאתי שתי שטרות' והמאבד יתן את הסימן שהם כרוכים.

תשובה: **אלא כדאמר רבינא**: כמו שאמר רבינא לקמן שהמוצא מכריז 'מצאתי מטבעות' בלי לומר כמה מטבעות, כך גם כאן המוצא אומר 'מצאתי שטרות' והמאבד אומר כמה שטרות ובאיזו צורה הם היו.

*

למדנו במשנה: רשב"ג אומר אחד הלוח משלשה יחזיר ללווה: הגמרא מבארת (כפי שביארנו במשנה) '**דאי ס"ד כו**'. כלומר יחזיר את השטר ללווה כי בהכרח שהשטרות נפלו ממנו, אחרת איך בדיוק התחברו שלושת השטרות משלושת המלווים ביחד?

קושיא: **דלמא לקיומינהו אזלי**: אולי שלושת המלווים הלכו לבית דין לקיים את השטר שלהם, ובית דין שלחו את שלושת השטרות על ידי שליח לסופר כדי שיכתוב את הקיום בשטר, והם נאבדו מהשליח בדרך (ריטב"א)? תירוץ: **דמקיימי**: מדובר שהשטרות מקויימים. קושיא: **דלמא מיזא דספרא נפיל**: אולי השטרות נאבדו מידידיו של סופר בית הדין לאחר שכתב את הקיום? תירוץ: **לא משהי איניש קיומיה ביזא דספרא**: אדם לא משהה את השטר המקויים בידי הסופר. (וגם אין לחשוש שהשליח לקח את שלושת השטרות המקויימים להביאם למלווים והם נאבדו לו, בגלל שהדרך שבעל השטר בא לקחת בעצמו את השטר המקויים שלו. ריטב"א)

שלשה שלוו מאחד יחזיר למלוה: הגמרא מבארת (כפי שביארנו במשנה) 'דאי ס"ד כו'. כלומר יחזיר אותו למלוה כי בהכרח שהשטרות נפלו ממנו, אחרת איך התחברו כאן שלושה לווים ביחד?

קושיא: **דלמא למכתבנה אזלי:** אולי שלוש הלווים בקשו מהסופר שיכתוב להם שטר, ושלושת השטרות נפלו מהסופר? **תירוץ:** **דכתיבי בתלת ידי ספרי:** מדובר שהם כתובים בשלושה סוגים של כתב. **קושיא:** **ודלמא לקיומינה אזלי:** אולי הלווים הלכו לבית דין לקיים את השטרות, ובית דין שלחו אותם לסופר, והם נאבדו בדרך וכנ"ל? **תירוץ:** **מלוה מקיים שטריה לוא לא מקיים שטריה:** המלוה הוא זה שבא לקיים את השטר כדי שיוכל להוציא אותו כנגד הלווה, אך הלווה כמובן לא הולך לקיים את השטר.

*

אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב סמפון היוצא מתחת ידי מלוה: סמפון (= שובר שכותב המלוה ללווה שהוא קיבל את הפרעון של החוב) שנמצא בידי המלוה אינו שווה כלום, ואפילו אם הוא כתוב בכתב ידו של המלוה.

והגמרא מבארת. לא רק באופן שכתוב בכתב יד של הסופר הוא פסול, שאז יש לומר שהמלוה פגש את הסופר ואמר לו שיכתוב לו שובר כדי שיהיה מוכן לו, שאם יבוא הלווה וירצה לפרוע את החוב (והשטר לא נמצא בידי המלוה) הוא לא יסכים לשלם אלא אם כן המלוה יתן לו שובר. אלא אפילו אם השובר כתוב בכתב ידו של המלוה הוא פסול, כי הוא חושש שמא יבוא הלווה לפרוע את החוב בערב שבת בין השמשות וירצה שובר, ולכן הוא מכין שובר מראש.

קושיא: **תנן אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות:** והרי מדובר במלוה שמוצא שטר בין שטרותיו, ובכל אופן אומרת המשנה שאם הוא מוצא שובר עליו לקיים את הכתוב בו, כלומר להתייחס אליו כשובר כשר והחוב נפרע.

תירוץ: **כדאמר רב ספרא:** כמו שאמר רב ספרא לקמן נאמר גם כאן. דהיינו המשנה מדברת בשובר שנמצא בין השטרות הקרועים של המלוה. ומשכך הסיבה שהוא מונח שם מעידה שהוא שובר אמיתי והוא שייך ללווה, כי בגלל זה המלוה הניח אותו בין השטרות שהוא לא צריך אותם, אבל אם הוא היה שובר שמוכן לפרעון הוא לא היה המלוה מניח אותו שם.

ת"ש נמצא לאחד בין שטרותיו: מלווה שמצא בין שטרותיו שובר שכתוב בו 'שטר של יוסף בן שמעון פרוע', והיו לו שני שטרות חוב על שני אנשים בשם 'יוסף בן שמעון', שני השטרות נחשבים כפרועים בגלל שכל אחד מהם יכול לטעון 'אני הוא יוסף בן שמעון שפרעתי את השטר'.

קושיא על רב ירמיה בר אבא שאמר ששובר הנמצא בידי המלווה אינו שווה כלום.

תירוץ: **כדאמר רב ספרא וכו':** כנ"ל.

ת"ש שנועה שלא פקדנו אבא: יתומים של מלווה שבאים לגבות את השטר חוב מהיתומים של הלווה, עליהם להישבע שהאבא לא צוה אותם לפני מותו שהשטר פרוע, ושהוא לא אמר להם שהוא פרוע עוד קודם לכן בהיותו בריא, ושהם לא מצאו בין שטרותיו שובר על השטר הזה שהוא פרוע.

קושיא על רב ירמיה בר אבא שאמר ששובר הנמצא בידי המלווה אינו שווה כלום.

תירוץ: **כדאמר רב ספרא וכו':** כנ"ל.